

بررسی تأثیر نقش آفرینی کتابخانه‌های عمومی بر توسعه عدالت اجتماعی

رباب عزیزخانی^۱، فرشته سپهر^{۲*}، زهره میرحسینی^۳، سعید غفاری^۴

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۹/۰۲</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۰۶</p>	<p>پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی، از نوع مقطعی است، ماهیت پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است که به صورت کمی انجام شده است، با توجه به مبانی نظری برای سنجش عدالت اجتماعی مؤلفه‌های اخذ شده و برای هر کدام از معیارها نیز زیرمعیارهایی در قالب طیف لیکرت ۵ درجه‌ای تدوین شد. برای سنجش عدالت اجتماعی از دیدگاه کتابداران، نیز پرسشنامه‌ای با سه بعد: بعد ظاهری، محتوایی و ادبی طراحی شد. گویه‌های این متغیر نیز براساس طیف لیکرت ۵ درجه‌ای طراحی شد. اعتبار پرسشنامه از طریق اعتبار محتوایی و صوری و پایایی آن نیز با آلفای کرونباخ برابر با ۰.۸۳ اندازه‌گیری شد. تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۳ انجام شده است که جهت آزمون فرضیه‌ها نیز از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه و تحلیل مسیر استفاده شد. جامعه آماری پژوهش مجموع کتابخانه‌های عمومی سراسر کشور است که به پنج بخش شمال، جنوب، غرب، شرق و مرکز تقسیم‌بندی شده‌اند که بر مبنای جمعیت در شمال ۱۳۳۴ نفر، جنوب ۱۲۷۶ نفر، شرق ۱۵۶۵ نفر، غرب ۱۰۹۵ و مرکز ۱۹۸۱ نفر وجود دارند که مجموع آنها ۷۲۵۱ نفر است، و از آنجایی که با یک جامعه آماری بزرگ مواجه هستیم، تعداد ۴۷۹ نفر با استفاده از جدول مورگان به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. در این تحقیق پرسشنامه نهایی در اختیار ۳۰ نفر از کتابداران قرار داده شد که به شرح جدول به‌دست آمده و نشان‌دهنده پایایی مناسب ابزار می‌باشد.</p>
کلیدواژه‌ها	نقش آفرینی، کتابخانه‌های عمومی، توسعه عدالت اجتماعی

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرقدس

ایمیل: center.office323@gmail.com

* نویسنده مسئول: فرشته سپهر

- ۱- دانشجوی دکتری گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
- ۲- استادیار گروه علوم اطلاعات و دانش‌شناسی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
- ۳- دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
- ۴- استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه قم، قم، ایران.

مقدمه

کتابخانه‌های عمومی پدیده‌های جهانی هستند. آن‌ها در انواع گوناگون جوامع، در فرهنگ‌های مختلف و در مراحل گوناگون توسعه و پیشرفت حضور دارند. هر چند کتابخانه‌های عمومی در جوامع مختلف مشغول فعالیت بوده و در نتیجه به طور غیر قابل اجتناب تفاوت‌هایی در نوع خدمات آنها مشاهده می‌شود اما معمولاً دارای خصوصیات مشترکی هستند که می‌توان آنها را به ترتیب زیر تعریف کرد: کتابخانه عمومی سازمانی است که به وسیله جامعه از طریق حکومت محلی، منطقه‌ای یا از طریق سایر سازمان‌های اجتماعی تأسیس شده و حمایت و پشتیبان مالی می‌شود. کتابخانه عمومی دانش، اطلاعات و آثار تخیلی را با استفاده از یک رشته منابع و خدمات تهیه می‌کند و به صورتی برابر و یکسان، صرف نظر از نژاد، ملیت، سن، جنس، مذهب، زبان، ناتوانی، وضع اقتصادی و وضعیت شغلی و درجات تحصیلی و سواد، در دسترس مردم قرار می‌دهد (بیرانوند و نیک کار، ۱۳۹۴). یکی از راه‌های توسعه فرهنگی توجه خاص به گسترش و تقویت کتابخانه‌ها از جمله کتابخانه‌های عمومی است. کتابخانه‌ها پل ارتباطی بین حال و گذشته و سکوی پرش برای رسیدن به آینده است. اگر توسعه فرهنگی «فراهم آوردن امکانات، آفرینندگی فرهنگی و هنری بر پایه مشارکت تمامی افراد جامعه توصیف شود که در آن به فرد برای جستجوی خلاقیت کمک می‌کند» آن وقت طبعاً باید به کتابخانه به عنوان یکی از نهادهایی که در مثلث تعاون فرهنگی قرار می‌گیرد نگریست. اگر کتابخانه عمومی به حقیقت بپذیرد که خدمتگزار جامعه است، هر حرکت آن در توسعه فرهنگی مؤثر خواهد بود. آنچه از اهمیت خاص برخوردار است، آزادی جامعه در کتابخانه عمومی است و این که مراجعان با آزادی، کتاب و سایر منابع مورد نظر خود را انتخاب می‌کنند. ولی در عین حال که می‌توان نقش مؤثر کتابخانه عمومی را در توسعه فرهنگی به صورت کلی پذیرفت، مشخص کردن عینی این نقش دشوار است. کتاب به عنوان مهمترین وسیله پرورش ذهن و فکر و گسترش علم و دانش و منبع تربیت و فرهنگ محسوب می‌شود. فرهنگ نوین بشری حاصل میراث گذشتگان است که به صورت مکتوب در لا به لای صفحات کتابها ضبط شده در کتابخانه‌ها نگهداری می‌شود. امروزه نقش کتابخانه عمومی به عنوان بخشی از نظام آموزشی و مرکز گردآوری و نشر دانش، مطالعات تفننی و حرفه‌ای و به عنوان کانونی به منظور توسعه دانش و فرهنگ محرز شده است. هدف از تحقیق، کشف حقیقت است و در این بین کتابخانه‌ها نقش قابل ملاحظه‌ای در تأمین حداکثر امکانات حقیقت جویی برای پژوهشگران راستین ایفا می‌نمایند. در ابتدای تأسیس هر کتابخانه‌ای، فعالیت‌های پژوهش آن نیز مورد توجه قرار می‌گیرد. قابل ذکر است که تحقیقات و کتابخانه‌ها یک تأثیر متقابل بر یکدیگر دارند و همانطوریکه کتابخانه‌ها با گردآوری و سازماندهی و اشاعه اطلاعات نقش مؤثری در تحقیقات و پیشرفت کشورها ایفا می‌نمایند، کتابخانه‌ها نیز از تحقیقات و پژوهش‌های بشری بهره‌مند می‌شوند. و در واقع اوج گیری و پیشرفت‌های همه جانبه تحقیقات بشری دستمایه‌ای برای رونق روز افزون کتابخانه‌ها بوده است. امروزه به علت توجه بیشتر به توسعه و پیشرفت، پژوهش و تحقیق جایگاه ویژه‌ای را در محافل علمی و فرهنگی به فرد اختصاص داده است و کتاب و کتابخانه به عنوان ابزارهای اساسی پژوهش محسوب می‌گردند زیرا کتابخانه‌ها با تهیه مواد خام مورد نیاز به ایجاد یک بنای پژوهشی کمک می‌کند. کتابخانه و کتابداران باید به شیوه‌ای برنامه ریزی نمایند تا اهل مطالعه و پژوهش بتوانند برنامه‌های علمی خود را در کتابخانه‌ها بگسترانند و پیش ببرند. اهمیت و نقش کتابخانه‌ها در تحقیقات تا جایی است که یکی از روشهای معمول پژوهش به نام روش پژوهش کتابخانه‌ای نامگذاری شده است که در این روش پژوهشی محققان با استفاده از منابع اطلاعاتی موجود در کتابخانه‌ها به نوشتن پژوهش می‌پردازند. فلسفه وجودی کتابخانه‌های عمومی خدمت به افراد در راستای توسعه همه جانبه جامعه است (همائی و اشرفی ریزی، ۱۳۹۲، ۴۲). کتابخانه از آن جهت حائز اهمیت ویژه است که گنجینه‌ای است از دانش‌های گوناگون و مکانی است برای انجام تحقیقات که محققین در آن به مطالعات علمی و بررسی دانش موجود می‌پردازند. کتابخانه نه تنها وسیله دانش اندوزی است بلکه لذت بخش نیز هست. عدالت اجتماعی^۱ از جمله مفاهیمی است که در فلسفه سیاسی مورد بحث قرار گرفته، دیدگاه‌ها و برداشت‌های متعددی از آن ارائه شده است. این واژه ترکیبی، بیانگر مفهوم خاصی از عدالت است که با اقسام دیگر آن از قبیل،

1. Social Justice

عدالت طبیعی، عدالت سیاسی، عدالت اقتصادی، عدالت فردی و اخلاقی، تفاوت‌هایی دارد. عدالت اجتماعی به عنوان یکی از مهم‌ترین آرمان‌های بشری از دیر باز مورد توجه اندیشمندان و صاحب نظران قرار گرفته است. در اندیشه شرق باستان عدالت اجتماعی از جایگاه والایی برخوردار بوده است. یکی از قدیمی‌ترین آثاری که به مسأله عدالت اجتماعی پرداخته است، مجمع القوانين حمورابی است. در اندیشه سیاسی غرب نیز می‌توان طرح مسأله عدالت اجتماعی و اهمیت آن را مشاهده کرد. در دوران یونان باستان عدالت اجتماعی به محور اصلی فلسفه سیاسی تبدیل می‌گردد. دغدغه اصلی سقراط و افلاطون در این دوران مسأله عدالت است. از ابتدای دوره مدرنیته نیز هر چند که عدالت اجتماعی محوریت خود را در فلسفه سیاسی از دست داد، اما همچنان یکی از مباحث مهم در فلسفه سیاسی مدرنیته باقی می‌ماند. به عنوان نمونه مارکس و انگلس از جمله اندیشمندان دوران مدرن هستند که در بحث‌های خود با رویکرد خاصی به عدالت اجتماعی پرداخته‌اند. در قرن بیستم نیز عدالت اجتماعی همچنان در کانون مباحث فلسفه سیاسی قرار دارد که به عنوان نمونه می‌توان در تئوری جان راولز، برجستگی بحث عدالت اجتماعی را مشاهده کرد (بیات، ۱۳۹۶: ۳۷۳).

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی، از نوع مقطعی است، ماهیت پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است که به صورت کمی انجام شده است، با توجه به مبانی نظری برای سنجش عدالت اجتماعی مؤلفه‌های اخذ شده و برای هر کدام از معیارها نیز زیرمعیارهایی در قالب طیف لیکرت ۵ درجه‌ای تدوین شد. برای سنجش عدالت اجتماعی از دیدگاه کتابداران، نیز پرسشنامه‌ای با سه بعد: بعد ظاهری، محتوایی و ادبی طراحی شد. گویه‌های این متغیر نیز براساس طیف لیکرت ۵ درجه‌ای طراحی شد. اعتبار پرسشنامه از طریق اعتبار محتوایی و صوری و پایایی آن نیز با آلفای کرونباخ برابر با ۰.۸۳ اندازه‌گیری شد. تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۳ انجام شده است که جهت آزمون فرضیه‌ها نیز از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه و تحلیل مسیر استفاده شد. جامعه آماری پژوهش مجموع کتابخانه‌های عمومی سراسر کشور است که به پنج بخش شمال، جنوب، غرب، شرق و مرکز تقسیم‌بندی شده‌اند که بر مبنای جمعیت در شمال ۱۳۳۴ نفر، جنوب ۱۲۷۶ نفر، شرق ۱۵۶۵ نفر، غرب ۱۰۹۵ و مرکز ۱۹۸۱ نفر وجود دارند که مجموع آنها ۷۲۵۱ نفر است، و از آنجایی که با یک جامعه آماری بزرگ مواجه هستیم، تعداد ۴۷۹ نفر با استفاده از جدول مورگان به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. در این تحقیق پرسشنامه نهایی در اختیار ۳۰ نفر از کتابداران قرار داده شد که به شرح جدول (۱) به‌دست آمده و نشان‌دهنده پایایی مناسب ابزار می‌باشد.

جدول (۱): مقدار آلفای کرونباخ

شاخص‌ها	مقدار آلفای کرونباخ
عوامل شناختی	۰.۸۸
عوامل انگیزشی	۰.۸۲
عوامل حرفه‌ای و تخصصی	۰.۸۴
عوامل فرهنگی	۰.۸۶
عوامل ارتباطی	۰.۸۷
عوامل مدیریتی	۰.۸۱
پایایی کل	۰.۸۳

یافته‌های پژوهش

در انجام هر کار پژوهشی، محقق داده‌های گردآوری شده را به صورت اجزای اصلی و سازنده آن خرد می‌کند تا بتواند جواب پرسش‌ها را به دست آورد. اما تحلیل داده‌های پژوهشی به تنهایی برای یافتن جواب پرسش‌های پژوهشی کافی نیست و تفسیر داده‌ها نیز لازم است. بنابراین ابتدا باید داده‌ها را تجزیه و تحلیل نمود و سپس نتایج این تجزیه و تحلیل را مورد تعبیر و تفسیر قرار داد.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های جمعیت‌شناختی

در این بخش به بررسی مهمترین یافته‌های جمعیت‌شناسی پرداخته شده است که یافته‌ها به شرح زیر است:
جنسیت: با استناد به جدول (۲) می‌توان بیان داشت که ۲۱۰ نفر زن و ۹۵ نفر مرد هستند که به ترتیب دارای درصد فراوانی ۰/۶۹ و ۰/۳۱ هستند.

جدول (۲): جنسیت پاسخ‌دهندگان

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی
زن	۲۱۰	۰/۶۹
مرد	۹۵	۰/۳۱
کل	۳۰۲	۰/۱۰۰

سن: جدول (۳) نشان می‌دهد که ۵۶ نفر بین ۲۰ تا ۳۰ سال ۱۹۲ نفر بین ۳۱ تا ۴۰ سال و ۵۴ نفر بین ۴۱ تا ۵۰ سال سن دارند که به ترتیب دارای درصد فراوانی ۰/۱۸، ۰/۶۳ و ۰/۱۹ هستند.

جدول (۳): سن پاسخ‌دهندگان

سن	فراوانی	درصد فراوانی
بین ۲۰ تا ۳۰ سال	۲۱۰	۰/۱۸
بین ۳۱ تا ۴۰ سال	۹۵	۰/۶۳
بین ۴۱ تا ۵۰ سال	۵۴	۰/۱۹
کل	۳۰۲	۰/۱۰۰

سابقه کاری: آنچه که از جدول (۳) به دست می‌آید عبارت است از این که ۲۳ نفر کمتر از ۵ سال، ۱۸۹ نفر بین ۵ تا ۱۰ سال، ۷۸ نفر بین ۱۱ تا ۱۵ سال و ۱۲ نفر بالای ۱۵ سال سابقه کار دارند، که به ترتیب دارای درصد فراوانی ۰/۰۷، ۰/۶۲، ۰/۲۵ و ۰/۰۶ هستند.

جدول (۶): سابقه کار پاسخ دهندگان

سابقه کار	فراوانی	درصد فراوانی
کمتر از ۵ سال	۲۳	۰/۰۷
بین ۵ تا ۱۰ سال	۱۸۹	۰/۶۲
بین ۱۱ تا ۱۵ سال	۷۸	۰/۲۵
بالای ۱۵ سال	۱۲	۰/۰۶
کل	۳۰۲	۰/۱۰۰

درآمد: با استناد به جدول (۶) می‌توان بیان داشت که ۱۷۵ نفر بین ۲ تا ۳ میلیون، ۸۹ نفر بین ۳ تا ۴ میلیون و ۳۸ نفر بین ۴ تا ۵ میلیون نفر درآمد دارند که به ترتیب دارای درصد فراوانی ۰/۵۷، ۰/۲۹ و ۰/۱۴ هستند.

جدول (۷): درآمد پاسخ دهندگان

سابقه کار	فراوانی	درصد فراوانی
بین ۲ تا ۳ سال	۱۷۵	۰/۵۷
بین ۳ تا ۴ سال	۸۹	۰/۲۹
بین ۴ تا ۵	۳۸	۰/۱۴
کل	۳۰۲	۰/۱۰۰

تقسیم‌بندی منطقه: جدول (۷) نشان می‌دهد که ۹۸ نفر در منطقه محروم، ۸۷ نفر در منطقه تقریباً محروم، ۶۲ نفر در منطقه متوسط، ۴۱ نفر در منطقه تقریباً توسعه‌یافته و ۱۴ نفر در منطقه توسعه‌یافته هستند که به ترتیب دارای درصد فراوانی ۰/۳۲، ۰/۲۸، ۰/۲۰، ۰/۱۳ و ۰/۰۷ هستند.

جدول (۸): تقسیم‌بندی منطقه

تقسیم بندی منطقه	فراوانی	درصد فراوانی
محروم	۹۸	۰/۳۲
نسبتاً محروم	۸۷	۰/۲۸
متوسط	۶۲	۰/۲۰
نسبتاً توسعه یافته	۴۱	۰/۱۳
توسعه یافته	۱۴	۰/۰۷
کل	۳۰۲	۰/۱۰۰

با استفاده از آزمون پیرسون و رگرسیون به پاسخگویی سئوالات پرداخته شده است که نتایج به شرح زیر آورده شده است:
۱- آیا بین کتابخانه‌های عمومی و کاهش نابرابری‌های اجتماعی رابطه‌ای وجود دارد؟

جدول (۹): رابطه میان کتابخانه‌های عمومی و کاهش نابرابری‌های اجتماعی

سؤال	ضریب پیرسون	R	R ²	سطح معناداری
۱	-۰.۷۶۳	-۰.۶۱۱	-۰.۳۴۹	۰.۰۰۲

با استناد به جدول (۹)، ضریب پیرسون $-۰/۷۶۳$ و مقدار رگرسیون $-۰/۶۱۱$ - به دست آمده است بنابراین با افزایش کتابخانه‌های عمومی، نابرابری اجتماعی نیز کاهش می‌یابد و مقدار R^2 نشان می‌دهد که به میزان $۳/۴۹$ درصد کتابخانه‌های عمومی کاهش نابرابری‌های اجتماعی را پیش بینی می‌نماید و سطح معناداری نیز به تأیید سؤال تحقیق منجر شده است که کمتر از $۰/۰۵$ است.

۲- آیا بین کتابخانه‌های عمومی و خلق دموکراسی رابطه‌ای وجود دارد؟

جدول (۱۰): رابطه میان کتابخانه‌های عمومی و خلق دموکراسی

سؤال	ضریب پیرسون	R	R ²	سطح معناداری
۲	۰.۶۴۴	۰.۵۶۱	۰.۲۳۱	۰.۰۰۱

با مراجعه به جدول (۱۰) ضریب پیرسون و مقدار رگرسیون به ترتیب عبارتند از $۰/۶۴۴$ و $۰/۵۶۱$. بنابراین با افزایش کتابخانه‌های عمومی، خلق دموکراسی نیز افزایش می‌یابد و مقدار R^2 نشان می‌دهد که به میزان $۲۳/۱$ درصد کتابخانه‌های عمومی، خلق دموکراسی را پیش بینی می‌نماید و سطح معناداری نیز به تأیید سؤال تحقیق منجر شده است که کمتر از $۰/۰۵$ است.

۳- آیا بین کتابخانه‌های عمومی و توسعه رابطه‌ای وجود دارد؟

جدول (۱۱): رابطه میان کتابخانه‌های عمومی و توسعه

سؤال	ضریب پیرسون	R	R ²	سطح معناداری
۳	۰.۵۹۰	۰.۴۹۲	۰.۳۶۲	۰.۰۰۱

ضریب پیرسون $۰/۵۹۰$ و مقدار رگرسیون $۰/۴۹۲$ در جدول (۱۱) ارائه گشته است. با افزایش کتابخانه‌های عمومی، توسعه رابطه‌ای نیز افزایش می‌یابد و مقدار R^2 نشان می‌دهد که به میزان $۳۶/۲$ درصد کتابخانه‌های عمومی، توسعه رابطه‌ای را پیش بینی می‌نماید و سطح معناداری نیز به تأیید سؤال تحقیق منجر شده است که کمتر از $۰/۰۵$ است.

۴- آیا بین کتابخانه‌های عمومی و توجه به نیازهای اجتماعی رابطه‌ای وجود دارد؟

جدول (۱۲): رابطه میان کتابخانه‌های عمومی و نیازهای اجتماعی

سؤال	ضریب پیرسون	R	R ²	سطح معناداری
۴	۰.۴۹۹	۰.۲۷۶	۰.۱۹۸	۰.۰۰۰

با استناد به جدول (۱۲) می‌توان بیان داشت که ضریب پیرسون $۰/۴۹۹$ و مقدار رگرسیون $۰/۲۷۶$ - به دست آمده است بنابراین با افزایش کتابخانه‌های عمومی، توجه به نیازهای اجتماعی نیز افزایش می‌یابد و مقدار R^2 نشان می‌دهد که به میزان $۱۹/۸$

درصد کتابخانه‌های عمومی، توجه به نیازهای اجتماعی را پیش بینی می‌نماید و سطح معناداری نیز به تأیید سؤال تحقیق منجر شده است که کمتر از ۰/۰۵ است.

نتیجه‌گیری

در تحقیق حاضر به منظور تعیین مسیر پژوهش در فصل اول به بررسی کلیات تحقیق اعم از بیان مسئله، اهمیت و ضرورت انجام تحقیق پرداخته شد که در ادامه نیز با تدوین اهداف و سئوالات پژوهشی به منظور حل مسله پژوهش و همچنین تعریف نظری و عملیاتی نحوه اندازه گیری متغیرها جهت تحقیق بررسی سئوالات نیز اشاره شد و در فصل دوم جهت روشن شدن مفهوم ابعاد و مؤلفه‌های مرتبط با موضوع به بررسی مبانی نظری مرتبط با پژوهش پرداخته شد و همچنین در بخش پیشینه تحقیقات انجام شده به بررسی نتایج به دست آمده در خصوص پژوهش تحقیقات داخلی و خارجی مورد بررسی قرار گرفت. و در ادامه در فصل به بررسی روش شناسی تحقیق پرداخته که شامل بررسی روش تحقیق، معرفی جامعه و نمونه آماری و همچنین بررسی روش و ابزار گردآوری اطلاعات اقدام شد و همچنین محدوده مورد مطالعه نیز به تفصیل معرفی گردید و در نهایت نحوه تجزیه و تحلیل داده بررسی شد و در فصل چهارم با توجه به روشهای معرفی شده در فصل سوم به تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع آوری شده جهت بررسی اهداف و سئوالات تدوین شده اقدام شد و با توجه به نتایج فصل چهارم در این فصل نیز محقق به نتیجه گیری از سئوالات و با توجه به نتایج به دست آمده به ارائه پیشنهادات اجرایی و تحقیقات آینده و همچنین محدودیت‌های تحقیق اشاره نموده است.

نتایج یافته‌های پژوهش در پاسخ به سؤال اول پژوهش با نتایج تحقیقات هزار جریبی (۱۳۹۰) و سالاری، فتاحی و دیانی (۱۳۹۱) همسو است و همخوانی دارد. کتابخانه‌های عمومی تنها محلی برای امانت کتاب و قرائت‌خانه نیستند، بلکه کارکردهایی اجتماعی با محوریت کتاب و دانایی برای آن‌ها تعریف شده است. کتابخانه‌های عمومی ما مراجعانی دارند که به دنبال خدمات اجتماعی هستند. امروز کتابداران با توجه به نیازی که در جامعه و کاربران کتابخانه احساس می‌کنند، اقدامات خلاقانه‌ای در راه ایفای نقش اجتماعی کتابخانه و در حوزه‌هایی از قبیل کسب‌وکار و آسیب‌های اجتماع انجام می‌دهند؛ که البته بهتر است آن را سازمان‌یافته‌تر و علمی‌تر شوند. از رسالت‌های کتابخانه‌ها ارائه خدمات و برنامه‌های آگاهی‌بخش آموزنده و غنی‌کننده فراغت به اقشار مختلف جامعه در همه سنی است، بنابراین نقشی بسزایی برای محرومیت‌زدایی و کاهش آسیب‌های اجتماعی می‌توانند داشته باشند. محرومیت‌های اجتماعی ریشه در نابرابری و تبعیض و ناتوانی دارد و ابعاد وسیعی را شامل می‌شود که موضوعاتی چون تنگدستی اقتصادی، فقر اطلاعاتی و فرهنگی، نابرابری‌ها در منزلت اجتماعی، فقدان شغل و نداشتن سلامت و بهداشت جسم و روان از مظاهر آن است. کتابخانه‌های عمومی باید پناهگاهی برای یکایک افراد جامعه باشند و در کاهش محرومیت‌های اجتماعی، نقشی مؤثر ایفا کنند. اتخاذ راهکارهای هم‌افزا و جامع برای تأمین خدمات با اولویت قرار دادن نیازهای اجتماعات محروم، ایجاد نوآوری در نقش کتابداران و کارکنان کتابخانه جهت ایجاد یک رویکرد پاسخگوتر اجتماعی و آموزشی، هدف قرار دادن گروه‌ها و اجتماعات محروم و تأمین نیازهای آنان، توسعه رویکردهای مبتنی بر جامعه در کتابخانه‌ها از طریق مشارکت با جوامع محلی، ایجاد تحولات خدمتی با بهره‌گیری از فناوری اطلاعات و ارتباطات و شبکه‌ها با تمرکز بر نیازهای محرومان، تجدید نظر در هویت کتابخانه عمومی جهت ارتباط بیشتر با فرهنگ گروه‌های اجتماعی محروم، تهیه و پیاده‌سازی راهبردهای بلندمدت توسط مسئولان کتابخانه‌های عمومی برای مقابله با محرومیت‌های اجتماعی (مانند تأمین بودجه پایدار، حمایت از نوآوری، نظارت و ارزیابی و ...)، تدوین راهبردهای محلی و کوتاه‌مدت مورد نیاز جهت جبران کمبود زمان برای استفاده از کتابخانه‌ها توسط گروه‌های محروم، تدوین سیاست‌ها و تدابیر برابر و عاری از تبعیض توسط مسئولان کتابخانه‌های عمومی برای گروه‌های محروم جامعه، هدفمند سازی منابع کتابخانه‌ها به سمت جوامع محروم و غیریکدست اجتماعی، تدوین چشم‌انداز و شیوه‌های کار و قوانین، مطابق با دیدگاه اکثریت جوامع نقش مهمی در کاهش نابرابری‌های اجتماعی دارند. شهروندان فقیر حق دارند اطلاعات لازم را دریافت کنند تا به شهروندان غنی تبدیل شوند و بدون تردید کتابخانه‌های عمومی در این فرآیند سهمی بارز دارند. این مراکز مهم، برای تأثیرگذاری بیشتر باید به طراحی و تبیین

نقشه راه بپردازند. در مراکز روستایی کتابخانه‌ها نقشی اثرگذار دارند. مهم‌ترین نقش کتابخانه‌ها توانمندسازی و آگاهی‌بخشی است. بنیادی‌ترین مشکل ما جهل نیست، بلکه توهم دانایی است و کتابخانه‌ها می‌توانند این توهم را بزداوند و نیاز واقعی به دانایی را متجلی کنند. اگر بتوانیم جامعه‌ای توانمند داشته باشیم، محرومیت نیز نخواهد ماند. آگاهی است که می‌تواند راه توانمندی را بگشاید و مشکلات را برطرف کند.

نتایج تحقیقات رضادوست و همکاران (۱۳۹۱) و نوغانی (۱۳۹۱) با جناب به‌دست آمده از سؤال دوم پژوهش همسو است و آن را تـعیید می‌کند. مارکس از کتابخانه‌های شهری با عنوان «فضاهای ضروری مدنی» که بایستی الهام‌بخش هر فردی از جامعه باشد (به خصوص میلیونها نفر از افراد فقیر نیویورک‌نشین که فاقد آرامش لازم و محیط ساکت برای تمرکز و کارکردن هستند، و همچنین افراد ثروتمند و موفقی که ولع ارتباطات انسانی دارد، و یا آنهایی که صرفاً می‌خواهند در معماری مهیج و با شکوه کتابخانه‌ها یا در میان راحتی و فراغ‌البالی خاموش و بی صدای کتابها قدم بزنند) یاد می‌کند. مارکس توضیح می‌دهد: «در هر محله، چنین نیازهای فوری و مشابهی وجود دارد. در عین حال ما در موقعیتی عالی و مناسب برای ارائه این خدمات هستیم. ما تسهیلات و اعتماد و مخاطب را در اختیار داریم.» اشمیت می‌گوید: «کتابخانه‌ها به دنبال یک نقشی کاملاً جدید در جهان فعلی هستند - نقشی بیشتر دیجیتال و بیشتر تکنولوژیک، تا نیازهای ارباب رجوعان خود را مرتفع سازند. موانع بسیاری در این راه وجود دارد. با توجه به اینکه دولت بودجه خدمات اجتماعی ضروری را کاهش داده است، کتابخانه‌ها مجبور شده‌اند بار بر زمین مانده را برداشته، بسیاری از خدمات عمومی اجتماعی را ارائه دهند و در نتیجه به شدت پرمشغله شوند.» اشمیت بیان می‌کند که این بدان معنی است که آنها ظرفیت نوآوری سابق خود را ندارند. و البته برخی از آنها نسبت به تغییرات مقاوم هستند. آلموند و وربا به این نتیجه رسیدند که عضویت در سازمان‌ها به‌طور مثبت، صلاحیت‌ها و توانایی مدنی افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد. شخص از نظر ذهنی اعتقاد دارد که می‌تواند بر حکومت تأثیر داشته باشد، ولی ممکن است لزوماً به پیامد عملی نیانجامد. ولی همین آمادگی ذهنی زمینه توانایی سیاسی (مشارکت سیاسی) افراد را افزایش می‌دهد. برم و ران تعدادی از متغیرها از جمله مدارا، اعتماد متقابل، عضویت و مشارکت در سازمان‌های جامعه مدنی را که بر فرهنگ سیاسی دموکراتیک تأثیر دارند، مورد تأکید قرار می‌دهند. اینگلهارت و ولزل معتقدند هرچه در کشوری اعتماد اجتماعی بین افراد بالاتر باشد و رضایت‌مندی از زندگی بیشتر باشد، امکان شکل‌گیری نهادهای دموکراتیک بیشتر است. کتابخانه‌های عمومی را از مظاهر دموکراسی در دنیای جدید دانسته‌اند. چرا که در حقیقت پایه‌های دموکراسی بر آزادی بیان و اندیشه نهاده شده است، و کتابخانه‌های عمومی نهادی است که با کمک به رشد و شکوفایی اندیشه افراد جامعه به آنها کمک می‌کند تا با دانش و احاطه بیشتری عقاید خود را ابراز کنند. کتابخانه عمومی این فرصت را برای همه افراد جامعه فراهم می‌کند که به شکلی فعال در امور فرهنگی و اجتماعی جامعه خود دخالت داشته و در فرایندهای فرهنگی جامعه نقش مؤثری ایفا کنند. همانطور که در آخرین رهنمودهای ایفلا برای کتابخانه‌های عمومی آمده است: نقش مهم کتابخانه عمومی ایجاد تمرکز بر رشد فرهنگی و هنری در جامعه است. در بیانیه یونسکو نیز از کتابخانه‌های عمومی به عنوان بزرگراهی برای رشد فرهنگی افراد و گروه‌های اجتماعی نام برده شده و از رسالت‌های مهم کتابخانه‌های عمومی ارتقای آگاهی افراد از میراث فرهنگی و نیز حمایت از گفتگوهای فرهنگی و تنوع فرهنگی ذکر شده است.

با مقایسه نتایج به‌دست آمده از سؤال سوم پژوهش می‌توان نتایج این بخش را با نتایج تحقیقات وینسنت (۲۰۱۲) و جانسون (۲۰۱۱) همسو دانست. کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع رسانی در هر جامعه نشان دهنده سطح فرهنگی جامعه و میزان توجه به علم و علم پروری در جامعه است. به طوری که در هر جامعه وجود کتابخانه به خصوص کتابخانه‌های عمومی که آن را آموزشگاه بزرگسالان نیز می‌نامند در راستای آموزش افراد بی سواد کمک شایانی می‌کند. کتابخانه‌ها با گرد آوردن منابع گوناگون پژوهشی در کمک به محققان نقش قابل توجهی دارند. در جوامع پیشرفته با تعداد زیادی از این مراکز مواجهیم که با بررسی تعداد کتابخانه‌ها و میزان پیشرفتگی جوامع می‌توان به این نتیجه رسید که بین کتابخانه و پیشرفت جامعه رابطه مستقیم برقرار است زیرا این جوامع به اهمیت مطالعه و تحقیق و در نتیجه کتابخانه که محل ارائه ملزومات آن به افراد جامعه است پی برده‌اند. کتابخانه باید از هر راه که شده فرهنگ کتابخوانی و تحقیق را جا انداخته و سپس در جواب این نیاز کتابخانه‌ها را ایجاد کنیم.

البته ایجاد کتابخانه نیز نباید بدون اندیشه و بررسی انجام شود. قبل از ایجاد کتابخانه در هر بافت و هر جامعه باید به بررسی پیشینه‌های تاریخی، عقاید، آداب و رسوم، و علایق افراد آن جامعه توجه کرده و کتابخانه را با توجه به این موارد طراحی و مواد و سازمان دهی مناسب را در مورد آن اعمال نماییم. البته عوامل اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی دیگر نیز مانند: آزادی فکر و اندیشه، خوبی وضع اقتصادی مردم، نظام آموزشی و... نیز در این مورد دخیل است که قابل توجه هستند. مطالعه جامعه و فرهنگ انسانی در طی اعصار نشان داده است که کتابخانه‌ها در تمامی دورانها به منزله بخشی از بافت اجتماعی وجود داشته‌اند. کتابخانه، به عنوان نهادی اجتماعی جزء جدایی از پیشرفت اجتماعی نبوده است. هنگامی که جامعه از افراد خود انتظار دارد برای زندگی در آن فردی خودفرمان، دوستدار حقیقت، مطلع، بردبار، محترم، زیباشناس، شهروندی جهانی و ... باشند، برای برآورده کردن این انتظارات، امکان بالقوه کتابخانه به عنوان نهادی اجتماعی که می‌تواند چنین افرادی را به بار آورد در می‌یابیم و اینکه کتابخانه‌ها جاده اصلی پیشرفت را آماده می‌سازند حقیقتی بدیهی می‌شود.

کتابخانه‌های عمومی اگر جایگاه واقعی خود را بیابند، جامعه مخاطب آنها از حیث تاریخی و اجتماعی در مکانی از بلوغ و قدرت‌گزینش قرار می‌گیرد که به عنوان پشتیبان امر تحقیقات در کشور و ضمانتی مطمئن برای سلامت جامعه باشد و شبیه قلب نیرومندی عمل کند که خون حیات بخش آموختن و یادگیری را به تمام پیکره اجتماع برساند.

کتابخانه عمومی، مکانی است که فعالیت خود را به این اصل متمرکز ساخته که خدماتش را با زندگی روزمره مردم بخصوص قشر جوان درآمیزد، مشکلاتشان را حل کرده، استعدادهایشان را پروراند و با هدف معنوی و اخلاقی که دارد آنان را از گرایشهای نامناسب به سوی سرگرمیها و خواسته‌های نامطلوب، باز دارد. ایجاد و توسعه کتابخانه‌های عمومی در همه شهرها و روستاها، از جمله وظایف اساسی دولتهاست. تأمین مخارج آن باید در بودجه عمومی منظور شود و موجباتی فراهم شود تا هر کس بتواند از موهبت مطالعه، بهره‌گیرد و بر علم ودانسته‌های خویش بیفزاید. یک برنامه وسیع و سالم کتابخانه‌ها می‌تواند به رشد و گسترش ارزشهای اخلاقی و بهداشت روانی جامعه و جذب بیشتر مردم به امر مطالعه، کمک موثری بکند، گروه‌های سرگردان را از ارتکاب به بزهکاریها و تبه‌کاریها بازدارد.

توسعه زنجیره کتابخانه‌های عمومی در هر گوشه و کنار کشور همراه با فراهم سازی زمینه لازم برای همگانی کردن کتابخوانی و معرفی کتابهای خوب از امهات اقداماتی است که باید مورد توجه قرار گیرد تا با پیوند دادن آثار گذشتگان به آیندگان و تقویت اندیشه‌های نو، منبع عظیمی از علم و معرفت را فراهم سازد. آنچه صرفنظر از توجه کمی و کیفی به مجموعه کتابخانه و تأمین هزینه‌های لازم برای اداره آن اهمیت دارد نقش کتابدار در کتابخانه‌های عمومی است که امری بسیار مهم و بسیار حساس است. اگر کتابداران از حیث علم کتابداری و اخلاق انسانی رشد کاملی داشته باشند، بدون تردید همچون معلمان و استادان جامعه که معماران نسلهای آینده به شمار می‌روند در جلب و جذب مردم به استفاده از کتابخانه و افزایش بار معلوماتی و تربیتی آنان فوق العاده تاثیرگذار خواهند بود و می‌توانند با پروراندن صفاتی شایسته از قبیل مردم دوستی و کنجکاوی و با کسب معلومات کافی از کتابها، راهنما و رابط میان آنان و کتاب باشند.

چنانچه کتابخانه را مجموعه‌ای سازمان یافته برای استفاده دانش پژوهان تعریف کنیم شرط اساسی استفاده بهتر و بیشتر، دسترسی به مواد آن است. دسترس پذیری شاخص بسیار مهم برای عملکرد کتابخانه است. چون قضاوت استفاده کنندگان براساس میزان دستیابی آنان به منابع مورد نظرشان می‌باشد به عقیده برخی نقش کتابخانه در صورتی می‌تواند سازنده و تعیین کننده باشد که گنجینه آن به روی همه پژوهندگان دانش باز بوده تا بدین ترتیب امکان بهره‌گیری از دانش بشری و درخشش استعدادهای ذهنی ذخیره شده برای همگان فراهم آید. کتابخانه‌ها از هر نوع که باشند همه در متن اجتماع، خدمتگزار مردم هستند و در روشنگری و توسعه فکری توده اجتماع نقش بسزائی دارند. اما این نقش با حفاظت از منابع کتابخانه و حفظ امنیت کتابخانه پایدار خواهد ماند.

۴- آیا بین کتابخانه‌های عمومی و توجه به نیازهای اجتماعی رابطه‌ای وجود دارد؟

با استناد به جدول (۱) می‌توان بیان داشت که نتایجی که از سؤال چهارم کسب شده است با نتایج رسول زاده اقدام و علیدوستی (۱۳۹۲)، محمودزاده و نوری (۱۳۹۵) و دادلانی (۲۰۱۶) همخوانی دارد. کتابخانه از آن جهت حائز اهمیت ویژه است که

گنجینه‌ای است از دانش‌های گوناگون و مکانی است برای انجام تحقیقات که محققین در آن به مطالعات علمی و بررسی دانش موجود می‌پردازند. محتویات کتابخانه نه تنها وسیله دانش اندوزی است بلکه لذت بخش نیز هست. مطالعه، رایج‌ترین سرگرمی‌هاست و کتابخانه‌ها می‌توانند برای هر نوع سلیقه‌ای کتابی فراهم کنند. اهمیت کتابخانه از آن رو مورد تاکید است که هیچ چیز نمی‌تواند جای محتویات کتابخانه‌ها را که شامل کتاب و سایر مواد مکمل کتاب است بگیرد. چون مطالعه کتاب و دیگر رسانه‌های انتشاراتی، ایجاد علاقه و عادت به مطالعه، توسعه کتابخوانی و ارائه راه‌ها و مهارت‌های مطالعه و یادگیری، در بالابردن سطح آگاهی‌های یک جامعه و افراد آن نقش بسزایی دارد. کشور ایران علی‌رغم غنای فرهنگی و داشتن سابقه بسیار طولانی تمدن اسلامی، متأسفانه از نظر میزان مطالعه در سطح پایینی قرار دارد، و این در صورتی است که امروزه یکی از شاخص‌های رشد ملی در هر کشوری توسعه کتاب و کتابخوانی است. بنابراین مطالعه و پژوهش صرفاً پیشه ژرف اندیشان، عالمان و اساتید نیست. همه اقشار به‌ویژه دانش آموزان و دانشجویان به نوعی سرگرم مطالعه و پژوهش هستند. البته مطالعه برای دانش آموزان یک وظیفه و شغل است به همین جهت می‌بایست برای پیشرفت در درس و نهایتاً در آینده برای ایفای نقش در جامعه، به مطالعه بپردازند. مطالعه یک دانش آموز دو صورت دارد، یا به صورت مطالعه دروس تحصیلی در مدرسه و سپس در مراکز آموزش عالی و یا به صورت مطالعات دیگری است که در کتابخانه، مراکز فرهنگی، انجمن‌های اسلامی و ... انجام می‌پذیرد. در هر دو صورت، مطالعه مستمر و منظم و هدفدار موجب پرورش نیروی فکری، زنده کردن قوه ابتکار، رشد عقلانی، استقلال فکری و بالابردن قوه استنباط می‌شود. انگیزه‌های مطالعه در افراد مختلف است. بررسی عملکرد مطالعاتی نشانگر این تفاوت است و نشان می‌دهد برخی با انگیزه افزایش معلومات فردی، برخی با انگیزه ارضای علایق هنری و فرهنگی، برخی با انگیزه ارضای نیازهای فکری، روحی و معنوی و برخی دیگر برای رفع نیاز اجتماعی به مطالعه روی می‌آورند. در انگیزه‌های مطالعاتی شخصی هم عوامل درونی (نیازها و علایق) و هم عوامل بیرونی (نیازهای اجتماعی) تأثیر دارند. شخص را نمی‌توان جدا از اجتماع در نظر گرفت هم‌چنانکه فشارهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در زندگی شخص اثرات مثبت یا منفی دارد، الگوی مطالعاتی او را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. اهداف و انگیزه‌های مطالعه علاوه بر عوامل درونی و بیرونی در فرهنگ‌های مختلف متفاوت است. برخی از عوامل یا زمینه‌هایی که در مطالعه افراد تأثیر بسزایی دارند عبارتند از: الف) ارضای نیازهای فکری، روحی و معنوی ب) ارضای میل شخصی پ) گذران اوقات فراغتت) نیاز زندگی س) ارضای نیازهای اجتماعی ش) نیاز به رشد و ارتقای علمی در جامعه د) وظیفه تحصیلی و شغلی. جامعه ایران با وجود فرهنگ غنی ایرانی و اسلامی و تمدن چند هزار ساله از قابلیت کافی برای حرکت به سوی توسعه پایدار برخوردار است. در طراحی ایران آینده باید از تمامی امکانات ملی سود جست. فرایند توسعه پایدار عزم ملی و مشارکت تمامی نهادهای اجتماعی را طلب می‌کند. یکی از نهادهایی که به نظر می‌رسد نقش قابل ملاحظه‌ای در ایجاد توسعه پایدار داشته باشد کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع رسانی است. می‌دانیم که اطلاعات در حال حاضر ابزار اقتدار و یکی از عناصر بنیادی توسعه است. بشر امروزی در تمامی عرصه‌های اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و علمی متکی به اطلاعات است. همه سطوح جامعه نیازمند اطلاعات هستند. هر نظامی که خواستار تحول و پویایی است ناگزیر است از اطلاعات بهره مند باشد به ویژه در حال حاضر که سرعت توسعه فزاینده گشته است، اطلاعات به عنوان نیروی بالقوه توسعه نقش برجسته‌تری در جامعه به عهده دارد. بسیاری از کشورها به‌واسطه درک اهمیت ارزش اطلاعات و تاثیرگذاری آن بر جامعه، سرمایه گذاری قابل ملاحظه‌ای در امر اطلاع رسانی کرده‌اند. مثل مالزی. به یقین می‌توان گفت که همگان بر اصل فایده مندی اطلاعات متفق القولند. همه اذعان دارند اطلاعات نیروی تفکر و ابتکار و اساس توسعه کشورها به شمار می‌رود. دسترسی به دانش و اطلاعات و ارتباطات پیشرفته به عنوان یکی از مؤلفه‌ها و شاخص‌های رشد جوامع تلقی می‌شود. با تحقیق مفصلی که بر روی این موضوع دارای اهمیت انجام شد می‌توان پیشنهادهایی را مطرح نمود:

تدوین راهبردهای طولانی‌مدت (شامل مأموریت، چشم‌انداز و ارزش‌ها) با مشارکت مسئولان و کتابداران کتابخانه‌ها برای مقابله با محرومیت‌های اجتماعی، تدوین خط‌مشی هماهنگ جهت همکاری بخش‌های دولتی و سمن‌ها با کتابخانه‌های عمومی در این جهت، بهبود دسترس‌پذیری خدمات و برنامه‌های کتابخانه برای محرومان با یاری انجمن‌های کتابخانه و از طریق ایجاد سازوکارهای مناسب، مدرن‌سازی خدمات یا طراحی خدمات نوین با بهره‌گیری از فناوری اطلاعات و ارتباطات، انجام مطالعات و

تحقیقات دقیق در خصوص نیازهای محرومان به خدمات سه‌گانه کتابخانه (آگاهی، آموزش، تفریح)، تأمین اعتبار ویژه، آموزش کتابداران و تجدید ساختار و رویکرد، برای ارائه خدمت بهینه و برآورنده نیاز و خواست اقشار محروم به مقصود رفع محرومیت. برگزاری کارگاه‌های آموزشی با موضوع‌های شناخت نوجوانان و نیازهای آنها برای مسئولان و مدیران کتابخانه‌های عمومی برای تعامل و ارتباط بیشتر با نوجوان و تجهیز کتابخانه‌های عمومی در خرید کتب و منابع جدید و موردانتظار افراد، از جمله وظایف عملیاتی دیگری است که با جامه عمل پوشاندن به آنها، می‌توان این موارد را نیز در زمره جنبه‌های کاربردی نتایج پژوهش پیش رو به حساب آورد. کتابخانه‌های ساده و فاقد فناوری‌های کارا در دنیای جدید نمی‌توانند نقش فرهنگی ایفا کنند. نادیده گرفتن تحولات در تکنولوژی ارتباطات و عدم به‌کارگیری آنها در انتقال پیامها و محتوای فرهنگی و هنری مطلوب، ما را در عرصه فرهنگ در حالت انفعالی قرار خواهد داد و شرایط را برای نفوذ پیامها و محتواهای فرهنگی خارجی آماده می‌سازد. در ایران توجه به امور فرهنگی چند سالی است که توجه مسئولان را جلب کرده است. یکی از عوامل رشد و توسعه فرهنگی، کتابخانه‌ها هستند. به نظر می‌رسد که در برنامه ریزی‌های دولت، کتابخانه‌ها باید جایگاه درخوری داشته باشند، زیرا این دو عامل رابطه‌ای دو طرفه دارند. بدین معنا که از طرف کتابخانه‌ها به حمایت همه جانبه دولت نیازمندند تا بتوانند به وظایف خود عمل کنند، و از سوی دیگر هر چه این نهاد موفق‌تر و مستحکم‌تر در جامعه گام‌های موثرتری برداشته خواهد شد. کتابخانه‌ها در کشورهای در حال توسعه باید به گردآوری و تولید اطلاعات فرهنگی بپردازند و آنها را در قالب دیجیتال در دسترس قرار دهند و نباید اجازه بدهند که جامعه صرفاً مصرف‌کننده اطلاعات باشد. یا به عبارت دیگر پیشبرد توسعه فرهنگی قبل از هر چیز به دسترس پذیری مطلوب اطلاعات برای تمام اقشار جامعه بستگی دارد. جامعه به دور از اطلاعات، پتانسیل حرکت و پویایی را در هیچ بخش خود ندارد. فراهم آوری و اشاعه اطلاعات مطابق با نیازهای جامعه تنها با کمک ابزار و روش‌های نوین اطلاع رسانی در کتابخانه‌ها میسر است. کتابخانه‌های آینده باید محل تلاقی نیازهای استفاده‌کنندگان و انبوه اطلاعات پایگاه‌ها باشند و کتابداران خود را برای رویارویی با دنیای عظیمی از اطلاعات و طیف وسیعی از نیازها و خواسته‌ها آماده کنند و با به خدمت گرفتن ابزارهای مناسب و بهبود سازی و کارهای اطلاع یابی و اطلاع رسانی خود به رشد جوامع انسانی کمک کنند. اما یقیناً هیچ پژوهشی نمی‌تواند خالی از محدودیت باشد و پژوهشگران نیز در انجام این پژوهش با محدودیتهایی مواجه گشته‌اند. اول آن که، نتایج به دست آمده تنها برای مناطق مورد بررسی بوده است و نمی‌توان به سایر جوامع و ... تعمیم داد. ممکن است بخش آمار استنباطی پژوهش با گذشت زمان و تغییر نگرش‌ها و شرایط دچار تغییراتی جزئی و یا عمده شده که نمی‌توان نتایج را به آینده تعمیم داد و در واقع نتایج برای شرایط فعلی می‌تواند مناسب و کاربردی باشد. احتمال وجود خطای تأثیرگذار بر پاسخ دهندگان از جمله خطای آسان‌گیری که در آن افراد درجات و امتیاز خیلی زیاد را در نظر می‌گیرند یا خطای تمایل به مرکز که افراد را به درجات و امتیاز متوسط در پرسشنامه متمایل می‌نماید که نمی‌توان آن را تحت کنترل محقق در آورد.

منابع

- رضا دوست، کریم؛ حسین‌زاده، علی حسین؛ کهنسال، احسان (۱۳۹۳). جهت‌گیری‌های عام گرایانه و عوامل اجتماعی-فرهنگی مؤثر بر آن (مورد مطالعه: جامعه شهری دهدشت). مطالعات توسعه اجتماعی - فرهنگی. دوره ۳، شماره ۲، ۲۹-۵۰.
- همانی، مهدی؛ اشرفی ریزی، حسین (۱۳۹۲). بررسی راهکارهای ترویج فرهنگ مطالعه و کتابخوانی. ماهنامه صدای جمهوری اسلامی ایران، سال ۱۱، شماره ۶۹.
- بیات، عبدالحسین (۱۳۹۶). «فرهنگ واژه‌ها (درآمدی بر مکاتب و اندیشه‌های معاصر)»، انتشارات سمت.
- بیرانوند، علی؛ نیک کار، ملیحه (۱۳۹۴). کتابخانه‌های عمومی و توسعه فرهنگی، انتشارات چاپار.
- نوغانی، محسن (۱۳۸۶). تأثیر نابرابری سرمایه فرهنگی بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی در دست یابی به آموزش عالی. تعلیم و تربیت. دوره ۲۳، شماره ۳ (مسلسل ۹۱). ۷۱-۱۰۱.
- Johnson, C.A (2012). How do public libraries create social capital? An analysis of interactions between library staff and patrons. *Library and Information Science Research*, 34 (1), 52-62.

Examining the effect of role-playing of public libraries on the development of social justice

Robab Azizkhani¹, Fereshte Sepehr², Zohreh Mirhosseini³, Saeed Ghafari⁴

Article Info	Abstract
Article type: Research Article	The current research is cross-sectional in terms of its practical purpose, the nature of the current research is a descriptive correlation type that has been carried out quantitatively, according to the theoretical foundations for measuring social justice, the obtained components and sub-criteria for each of the criteria. A 5-point Likert scale was developed. In order to measure social justice from librarians' point of view, a questionnaire was designed with three dimensions: appearance, content and literary dimensions. The items of this variable were also designed based on a 5-point Likert scale. The validity of the questionnaire was measured through content and form validity and its reliability was also measured with Cronbach's alpha of 83%. The analysis of research findings has been done using SPSS version 23 statistical software, and Pearson's correlation coefficient and multiple regression and path analysis tests were also used to test the hypotheses. The statistical population of the research is the total number of public libraries across the country, which are divided into five parts: north, south, west, east and center, based on the population in the north 1334 people, south 1276 people, east 1565 people, west 1095 and There are 1,981 centers with a total of 7,251 people, and since we are dealing with a large statistical population, 479 people were selected as cluster sampling using Morgan's table. In this research, the final questionnaire was provided to 30 librarians, which was obtained as described in the table and shows the appropriate reliability of the tool.
Keywords	role-playing, public libraries, development of social justice

Publisher: Islamic Azad University Qods Branch

Corresponding Author: Fereshte Sepehr

Email: center.office323@gmail.com

1- PhD student, Department of Information Science and Epistemology, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

2- Assistant Professor, Department of Information Sciences and Epistemology, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

3- Associate Professor, Department of Information Science and Epistemology, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

4- Assistant Professor, Department of Information Science and Epistemology, University of Qom, Qom, Iran